

Navajanje študentov zdravstvene nege k uporabi informacij, dostopnih prek svetovnega spleta

Making Students of Nursig Used to Application of the Information Accessible through the Internet

Darja Ovijač

Univerza v Ljubljani, Visoka šola za zdravstvo Ljubljana,
Poljanska c. 26a, SI-1000 Ljubljana, Slovenija
darja.ovijac@vsz.uni-lj.si

Povzetek

Uvod: Uporaba sodobne komunikacijsko-informacijske tehnologije za iskanje aktualnih strokovnih in znanstvenih informacij, ni več stvar izbire, ampak nujnost za vse, ki želijo biti strokovnjaki, kar velja tudi za področje zdravstvene nege. Študentje kot bodoči strokovnjaki, jo morajo že v času šolanja spoznati in pričeti uporabljati. Problem: Navkljub možnostim je uporaba teh virov podatkov v zvezi konkretnimi strokovnimi problemi ter vprašanji premajhna. Prikaz primera: Študenti zdravstvene nege Visoke šole za zdravstvo v Ljubljani morajo v tretjem letniku med drugim opraviti tudi seminar s področja Zdravstvene nege internističnega bolnika. Izbrati si morajo problem iz realnega sveta zdravstvene nege, nato pa najti ustrezne deskriptorje ter izvesti iskanja v podatkovnih zbirkah Medline, Scinahl ter Chochrane ter si ogledati relevantna spletna mesta. Naročiti se morajo tudi na Jupline ter Medscape. Najti morajo tri pomembne članke na izbrano temo, jih povzeti in na podlagi novih znanj podati ustrezne zaključke. Sklep: Zasnovo in izvedbo takšnih seminarjev je potrebno iz leta v leto spreminjati glede na aktualne informacijske vire in dostope do njih in glede na že razvite spretnosti študentov.

Ključne besede: Zdravstvena nega, študenti, informacije, internet.

Abstract

Purpose: The use of modern communication technology for seeking topical professional and scientific information is no longer a matter of choice, but is truly a need for anyone who wants to become a professional, which is applicable to nursing as well. Students, as future experts, should become familiar with the technology and start using it already during their education. Problem: In spite of the opportunities, usage of the sources of all the relevant data treating specific professional problems reachable through the Internet, is insufficient. Example: Students of the third year of Nursing at the College of Health studies, Ljubljana have to, among other duties, take a special course in the field of Nursing. The students have to choose a problem from the field of real life in Nursing. They have to find relevant descriptors. The information are to be found in the Medline, Cinahl and Chochrane databases, relevant web sites are to be visited and sign up registration at the Jupline and Medscape Nursing are to be done. From these sources three relevant articles are to be chosen and summarized, and based on the new knowledge, conclusions are to be drawn. Conclusion: Based on the currently accessible sources and the average students' computer literacy, planning and realization of such courses need to be changed year by year.

Keywords: nursing, students, information, internet.

UVOD

Zdravstvena nega danes se prebija iz anonimnosti ter išče svoje mesto med drugimi vedami s področja zdravstva. Njeno temeljno poslanstvo je skrb za bolnika, še zlasti z vidika njegovih fizičnih, psihičnih ter socialnih potreb. To je ambiciozno poslanstvo, ki ga ni moč zagotoviti le z poslušnostjo nadrejenim ter vestnim izvajanjem zdravstveno-negovalnih postopkov. Uporabniki zdravstvenih storitev danes vse bolj pričakujejo in zahtevajo individualno obravnavo na visokokakovostni ravni. To pa je mogoče doseči le z pomembnimi miselnimi preskoki izvajalcev zdravstvene nege samih: »Vseživljenjsko učenje je tudi v zdravstveni negi neizbežen imperativ! Učenje na lastnih izkušnjah ter sprejemanje znanja od sodelavcev je zelo pomembno, a še zdaleč ne dovolj!« Potrebno je preseči ta nivo učenja ter rutinsko uporabljati pisne, tudi elektronske vire strokovnega znanja, ki je danes dostopno v taki meri in tako poceni, kot še nikoli v človeški zgodovini. Vse je že pripravljeno, tehnologija, podatkovne zbirke... , a kaj pomaga, če se mnogi izvajalci zdravstvenih storitev, (ne le medicinske sestre), teh virov še vedno ne poslužujejo.

Strokovne informacije dosti prepočasi prehajajo v strokovno prakso. Najbolj nevarni so tisti, ki mislijo, da že vse vedo. Spremembe so nujne. Zagotovo je prav učenje študentov zdravstvene nege kot bodočih strokovnjakov ena od pomembnih poti, kako preseči trenutno stanje. V prispevku želim opozoriti na napetosti med teorijo in prakso, poudariti potrebo strokovnjakov po nenehnem iskanju aktualnih informacij, predstaviti možnosti, ki so na področju zdravstvenih informacij že na voljo, ter prikazati, kako na Visoki šoli za zdravstvo v Ljubljani študente navajamo, da bi sprejeli tudi ta način pridobivanja strokovnega znanja kot nujen sestavni del svoje poklicne identitete.

Teorija in praksa

V zdravstveni negi je prisotno trenje med teorijo in prakso. Tako kot na mnogih življenjskih področjih, kjer skrajnosti niso dobre in zaželeno velja tudi tu, da ni dobro, če sta teorija in praksa ločeni polji in oddaljeni druga od druge, stiki pa ne preveč pogosti in polni nezaupanja. Kališnik in Zabavnik-Piano (2006) opominjata, da se praksa in teorija v idealnem primeru medsebojno oplajata, spodbujata in preverjata, kar naj vsekakor postane vodilo tudi v zdravstveni negi. Le tako se bo razvijala zdravstvena nega kot znanost in le tako bo vsakdanja praksa zdravstvene nege varna za uporabnike zdravstvenih storitev. Tisti, ki delajo v praksi, se morajo zavedati, da ni nič bolj praktičnega, kot dobra teorija.

Strokovnjak (v praksi) se ukvarja s konkretnimi pojavi. Pogosto mora reševati praktične probleme, pri čemer ostaja na aplikativni ravni. Pri svojem delu uporablja strokovne informacije. (Kališnik in Zabavnik-Piano, 2006).

Tudi delo strokovnjaka mora temeljiti na znanstvenem načinu mišljenja. Jerman (1999 cit. po Kališnik in Zabavnik-Piano, 2006) pravi: »V nasprotju z vsakdanjim izkustvom, za katero je pogosto značilno poskušanje in zmota, so za znanstveno mišljenje značilni sistematičnost in visoka organiziranost, zavest o omejenosti posploševanja, globina znanosti v primerjavi s površinskostjo vsakdanjega izkustva, občutljivost za protislovja, natančnost izražanja z uporabo strokovnega jezika z natančno definiranimi termini, natančnost razlage in visoka stopnja napovedljivosti, abstraktnost znanstvene razlage v nasprotju z antropomorfnostjo vsakdanjega izkustva.«

Vsak strokovnjak mora biti sposoben črpati znanje iz obstoječe zakladnice znanja določene stroke. Biti mora sposoben tudi kritičnega mišljenja, tako do informacij, ki jih sprejema, kot do vsakodnevne prakse, v kateri se giblje.

Južnič (1992) pravi: »Da bi informacije postale koristne, jih je potrebno oživiti, takorekoč prisiliti, da kaj povedo. Znanje zato vežemo na strokovnost in temu bi lahko rekli tudi večšina. Od stopnjevanja od informacije k znanju bi sledila modrost (integrirano znanje). Ko dospe do modrosti, naj bi postala informacija posebno zgovorna in v tem smislu močno koristna. Prav to je pot k nastanku teorije, kar

imamo za urejeno in povezano znanje. To pot je nakazal že Aristotel (384-322 p.n.š.) ko je dejal: od veščine (techne) k znanosti (episteme) do modrosti (sophia).«

Samo veščina tudi v zdravstveni negi torej ne more in ne sme biti dovolj! Ne zaradi znanosti same, ampak tudi zaradi modrosti, ki ji lahko sledi in jo od zdravstvenih delavcev, tudi medicinskih sester, v današnjem času uporabniki zdravstvenih storitev pričakujejo in si je želijo. Pa vendar je ta pot od veščine do modrosti zelo dolga in zahteva trud. Ker je na vsaki poti pomemben prvi korak, si pogledjmo tudi prvi korak na tej poti-iskanje kakovostnih informacij.

Kakovostne informacije

Rožić (2006) navaja: »Za dostop do kakovostnih informacij in njihovo učinkovito uporabo je potrebno poznati značilnosti informacij, pomembne biomedicinske vire in glavna načela preiskovanja in vrednotenja rezultatov. Biomedicinska literatura je v prejšnjem stoletju temeljila predvsem na tiskanih virih. V novem tisočletju pa se srečujemo z velikim razmahom elektronskega publiciranja na svetovnem spletu in številnimi pobudami za odprte arhive, katerih cilj je zagotoviti prost dostop do elektronskih arhivov znanstvenih publikacij. V zadnjih letih se srečujemo s vse bolj pestro in obsežno ponudbo biomedicinskih virov, dostopnih v računalniški obliki, na svetovnem spletu. Nekateri med njimi so javno, prosto dostopni, za druge je potrebno plačilo.«

Za zdravstveno nego sta zelo pomembni bibliografski bazi CINAHL (Cumulative Index to Nursing and Allied Health) ter Medline (MedLARS ONLINE), viri z dokazi podprte medicine kot so Best Evidence, Clinical Evidence ter zlasti Chochrane Library, ter agregatni viri kot sta MedlinePlus in CancerNet, obstajajo pa še mnogi drugi, pojavljajo se novi.

»Univerza v Ljubljani svojim študentom, pedagoškim delavcem in raziskovalcem že vrsto let omogoča dostop do številnih elektronskih informacijskih virov, ki služijo kot pomoč pri študiju in raziskovalni dejavnosti. Poleg specializiranih podatkovnih zbirk za različna področja znanosti imajo uporabniki dostop do bogatega fonda elektronskih revij, knjig in slovarjev ter drugih informacijskih virov najpomembnejših založnikov znanstvene in strokovne literature. Novoustanovljeni portal Digitalne knjižnice Univerze v Ljubljani (DIKUL) omogoča enostavno uporabo elektronskih informacijskih virov. Z gesli za oddaljen dostop lahko uporabniki storitve portala uporabljajo s kateregakoli računalnika, vključenega v omrežje internet« navaja Maček (2008).

PRIKAZ PRIMERA

Študenti Oddelka za zdravstveno nego na Visoki šoli za zdravstvo v Ljubljani na začetku seminarja s področja zdravstvene nege internističnega bolnika izberejo temo s tega strokovnega področja, ki jo predavatelj potrdi. Kot navajajo Rečnik in sod. (2004), šoli danes očitajo, da učence premalo pripravlja za življenje in delo, učenci ne znajo uporabljati pridobljenega znanja v praksi. Kot odgovor na te trditve, skušamo pri izbiri teme izbrati področja in strokovne probleme, s katerimi se študentje srečujejo na strokovni praksi. Želimo, da bi študentje spoznali praktično uporabno vrednost iskanja kvalitetnih informacij s pomočjo interneta. Naš cilj je, da bodo tudi kasneje, kot strokovnjaki v praksi, cenili ter uporabljali te veščine.

Študenti morajo najti temi primerne ključne besede (slovenske in angleške). S pomočjo tezavra MESH (Medical Subject Headings) najdejo ustrezne deskriptorje. Iskanje prično prek splošnih iskalnikov, nato si ogledajo relevantna spletna mesta (CDC, FDA, WHO, ICN, MedlinePlus..). Če si še niso, si v knjižnici uredijo geslo za oddaljen dostop. Izvedejo ustrezna iskanja v Cinalh in Medline. Opraviti

morajo poizvedbe v Chocrane. Po lastni presoji si izberejo tri članke in jih na kratko povzamejo. Naročijo se tudi na novice Jupline ter Medscape Nursing.

Študenti nato pripravijo še kratko predstavitev svojega dela na kateri povedo nekaj o izbrani temi, o morebitnih zanimivosti v zvezi z opravljenim iskanjem, predstavijo izbrane članke ter temo zaokrožijo. V ta namen pripravijo PowerPoint predstavitev. »Kaj pomaga znanje, če ga ne znamo oznanjati« je moto Zdravka Zupančiča (Šola retorike). Zato predstavitvi namenimo kar nekaj pozornosti (vsebina, upoštevanje temeljnih načel oblikovanja PowerPoint predstavitve, temeljni principi javnega nastopa).

RAZPRAVA

Študenti so med seboj zelo različni. Nekateri nalogo opravijo zlahka, drugim predstavlja računalniška tehnologija še vedno zavoro in potrebujejo precejšnjo vzpodbudo. Tudi angleški jezik marsikomu še vedno predstavlja oviro. V zvezi z jezikom strokovnjakov Kališnik in Zabavnik-Piano (2006) navajata: »Vsak strokovnjak pri svojem delu uporablja znanstvenostrokovne informacije, ki jih potrebuje za uspešno, sodobni stopnji razvoja ustrezno delo v stroki. Najpomembnejši vir informacij so tiste informacije, ki so napisane v materinščini, informacije v drugih jezikih so težje umljive, odvisno od stopnje, do katere strokovnjak obvlada te jezike. To velja kljub temu, da je strokovno-znanstvenih informacij v slovenskem jeziku bistveno manj kot v drugih jezikih. Na ožjem strokovnem področju, ki predstavlja strokovnjakovo specialnost ali celo njegov ožji raziskovalni interes, pa je nuno, da posega sam neposredno po vseh dosegljivih virih, tudi po tujih.« Nekateri študentje še vedno težko sprejmejo to dejstvo in le s težka posegajo po tujih virih.

Puklek Levpušček in Maretič-Požarnik pravita (2005), da ko učitelj usmeri svojo pozornost na študente, opazi med njimi velike razlike v interesih, predznanju, načinu vedenja. In res, na področju uporabe sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije, pa tudi splošni razgledanosti in motivaciji za resen študij so razlike med študenti zelo velike. Zato menim, da je prav ta vedno bolj prisotna raznolikost študentov svojevrsten izziv za današnje predavatelje, ki morajo v njej prepoznati bogastvo in ne oviro.

ZAKLJUČEK

Situacija se spreminja iz leto v leto, (še ne tako dolgo študentje vsi študentje niso imeli niti svojega e-maila) spreminjajo se študenti (njihovo predznanje), dostopnost podatkovnih zbirk, zato v izvedbi takšnih seminarjev ne more biti rutine, ampak je potrebno način dela spreminjati prav iz leta v leto. To pa je tisto, kar tudi nam predavateljem pomeni izziv, da ne zapademo v rutino in malodušje. V prihodnosti želimo večjo pozornost nameniti izbranim člankom (večji poudarek na preglednih člankih), pa tudi omogočiti študentom forum, na katerem bi si skupaj z učiteljem izmenjevali koristno literaturo s tega področja ter izkušnje v zvezi z iskanji.

Ne moremo poučevati, ne da bi hkrati tudi vzgajali, pravita Jank in Meyer (2006). Ko predavatelji želimo, ne le predajati informacije, ampak na nek način tudi vzgajati mladi rod, ne smemo pozabiti, da je najboljša vzgoja, vzgoja s svojim lastnim vzgledom (vzgoja-vzgled). Na področju uporabe sodobnih virov znanja to pomeni, da moramo v prvi vrsti predavatelji sami nadgrajevati svoje znanje s tega področja, kar ni lahko, saj večina pripada generaciji, ki je rasla še ob »petju čričkov« in ne mobilnih telefonov ter ostalih, danes povsem samoumevnih komunikacijskih pripomočkov. Tudi ta generacijski razkorak je področje, ki bi si zaslužil pozornost družboslovnih raziskovalcev.

Literatura

- Jank, W., Meyer, H. (2006). *Didaktični modeli*, Zavod republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.
- Južnič, S. (1992). *Diplomska naloga Napotki za izdelavo*, Amalietti, d.o.o., Ljubljana.
- Kališnik, M., Zabavnik-Piano, J. (2006). Metodologija raziskovalnega dela v biomedicini, *Temelji znanstvenoraziskovalne metodologije v biomedicini* (Kališnik, M., Zabavnik-Piano, J., Rožić, A.), Družba Piano, Ljubljana.
- Maček, P. (2008). *Digitalna knjižnica Univerze v Ljubljani* Promocijsko gradivo, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.
- Puklek Levpušček, M., Maretič-Požarnik, B. (2005). *Skupinsko delo za aktiven študij*, Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje, Ljubljana.
- Rečnik, F., Slivar, B., Dekleva, J., Kočevár, B., Stavanja, M., Kuntarič Hribar, I., Šinkovec, I., Kavčič, U. (2004). *Pedagoško-andragoško usposabljanje*, Center za poslovno usposabljanje Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.
- Rožić, A. (2006). Iskanje znanstvenih informacij na področju biomedicine, *Temelji znanstvenoraziskovalne metodologije v biomedicini* (Kališnik, M., Zabavnik-Piano, J., Rožić, A.), Družba Piano, Ljubljana.

Darja Ovijač je bila 10 let zaposlena kot višja medicinska sestra v Univerzitetnem kliničnem centru v Ljubljani. Sedaj že 10 let dela na Visoki šoli za zdravstvo Ljubljana, na Oddelku za zdravstveno nego. Je predavateljica za področje zdravstvene nege. Raziskovalno se ukvarja s področjem sodelovanja med zaposlenimi v zdravstvu.